

Felügyelő gondnoki értekezlet.

Újabb felügyelő gondnoki értekezlet tartatott f. évi február 9. napján Kolozsváron, mely rendes módon lett összehívva dr. Ferenczy Géza főgondnokunk által. Eltérés és újítás annyi volt, hogy a lelkészi kar kifejezett óhajtása alapján arra az esperes afiai is meghívtak. Sajnálni lehet, hogy utóbbiak közül csupán egy, Lőrinczy Dénes érdemes esperes-afia jelent meg személyesen.

Az értekezleten jelen voltak: Dr. Ferenczy Géza és Dr. Szent-Ivánvi József főgondnokok; Br. Petrichevich-Horváth Arthur, Dr. Szent-Iványi Gábor, Dr. Ferencz József, Dr. Várady Aurél, Dr. Balogh György, Dr. Gál Kelemen, Dr. Elekes Domokos felügyelő gondnokok; és Lőrinczy Dénes esperes. Elmaradásukat kimentették, s a hozandó határozatokhoz való csatlakozásukat bejelentették: Dr. Elekes Dénes, Tana Sámuel, és Káli Nagy Árpád felügyelő gondnokok; elmaradásukat jelentették: Gvidó Béla, Halmágyi János, Bölöni Vilmos, Úrmösi Károly és Katona Ferenc esperesek.

Az értekezletet Dr. Ferenczy Géza főgondnok nyitotta meg és vezette. Elnöki megnyitójából közöljük az alábbi értékes részleteket:

A testvér szeretetével, az érdemes munkást megillető tisztelettel és becsüléssel köszöntvén az értekezlet résztvevőit, hangoztatta, miszerint hívó szavának a megjelenők általi teljesítése nem neki a személynek, — talán nem is a mindenkori főgondnoknak szól, — hanem annak a nagy célnak, annak a nagy közös érdeknek, melynek mindannyian hívei és munkásai vagyunk és kell, hogy legyünk, vagyis szól az Unitarizmusnak, s legközvetlenebbül a Magyar Unitarius vallásnak és annak intézményeinek;

kifejtette, hogy a gond. értekezletek életre hívásával neki egyéni céljai nemesak nem voltak, hanem nem is lehetnek, — mert hisz ha törtető lenne, akkor is kimerítette az

összes lehetőségeket; — mert a megtisztelő egyházi megbízás teljesítése az anyagiaknak nem szerzésével, hanem tekintélyes áldozatul hozásával jár; s mert abszurdnak minősít minden olyan célt és törekvést, mely a vallást és annak intézményeit egyének vagy csoportok érdekébe vagy szolgálatára törekednék béklyózni, s mert zsinat-presbiteri egyházszervezetben bárki is csak a legjobb gondolatok termelésével és legjobb cselekvések vezetésével szerezhet munkatársakat és követőket, tehát önkény uralmat gyakorolni képtelenség;

hangoztatta, hogy jóllehet a főgondnok élethossziglan választatik, ő e megtisztelő megbízatást se tekinti örökösnek, — mert elvi álláspontja az, hogy a mihelyt akár a főgondnok képességei annyira hanyatlottak, hogy a hozzá fűzött várakozásoknak megfelelni nem képes; akár vallásunk és intézményei munkásainak egy jelentős csoportja bizalma annak tevékenységében megingott, — ennek következményeit le kell vonnia, — s ő a maga részéről egy pillanattig sem habozna.

Ezeket elmondandónak találta azért, mert a felügyelő gondnoki értekezletek meg nem érdemlett támadásban részesültek éppen a lelkeszi kar részéről, kiktől mégis inkább az lett volna várható, hogy az egyházi építő törekvést és munkát még erőteljesebben értékeljék, mint a világi elem. Nagyon sajnálja, hogy a támadók mérlegeléseikben e magoslatra felemelkedni képesek nem voltak, hogy adatott eszperes, ki a gondnoki értekezet tevékenységét „pap-ellenes”-nek nevezte; s hogy a Lelkészkör képes volt — ellenkező felszólalás nélkül — a felügyelő gondnoki értekezletek elleni álláspontot foglalni el;

hangsúlyozta, hogy bár az ily téves elhajlások, kisiklások, — nem szabad, hogy a felügy. gondnoki értekezletet hivatásszerű kötelesség teljesítésében megingassák, s az építő munkának abbahagyásával tétlenségre utalják, — mégis meg kell állapítania, hogy az ily rövidlátó eljárás a dolgozó munkásokra nem bír építő hatással;

ha tehát a gondnoki értekezet nyugodt lélekkel várja is a történelem bírálatát tevékenysége felett, mégis és ma is hangoztatandónak találja, hogy ha akadnak, — akik többet

és jobbat akarnak és tudnak cselekedni vallásuk és egyházuk érdekében, — azok foglalják el a készséggel átbocsátandó cselekvési teret; — addig azonban, míg nem akadnak ilyenek, addig a gondnoki értekezlet nemcsak elvárhatja, hogy építő munkáját nyilt tekintettel mérlegeljék, — de igényelhetik is, hogy az együttműkölni nem akarók is törekedjenek az értekezlet nemes intencióit megérteni, — s az a megértő tiszteletre méltó rész pedig, mely az értekezletek eddigi javaslatait és tett intézkedéseit helyt állóknak, szükségszerűeknek találta, ne tűrje néma tétlenséggel, hogy téves vezetéssel mesterkéltnak ellentétek támasztassanak az egyház építés munkásai között.

Kiemelte, hogy ne essék rosszul a lelkészi karnak, hogy az értekezlet első sorban is az ő soraikból törekedik a gyomot kiirtani, ezt kell tennie, mert az egyházfenntartó és egyházépítő munkában a lelkészi kar tevékenysége mondhatni a legfontosabb. Van író, gondolkozó fő, ki azt mondja „Nálunk az egyház, a vallás ugyyszólván egészen a papban van; ha mérgezett vagy szemetes a forrás, beteg az egész falu“. És vannak és vagyunk nagyon sokan, kiknek meggyőződése az, hogy egyházszerkezeteinknek fenntartása és fejlődésének lehetősége egyedül a lelkészi kar rátermettségétől és ránevelésétől függ. Ha tehát ennyire életbevágóan fontos szerepkörük, akkor csak természetes, hogy e kar kiválasztása és kiépítése a gondnoki értekezletnek is legelső gondja kell, hogy legyen;

bár megállapította és hangsúlyozta, hogy a lelkészi kar tevékenysége ellen felhozott sok kifogásnak nagy része nem helytálló, s hogy lelkészi karunk az átlagos nivót érdemesen állja, — mindazonáltal hiba volna meg nem látnunk, vagy letagadnunk, — hogy szorványos jelenségek soraikban is mind sűrűbben találhatók. A hívek és lelkészek közötti gyakori egyenetlenkedések, az áthelyezések és kieserélések sokasága, az egyetemes egyházi adó fizetésének tömeges megtagadása, házasság kötésnél a lelkészi szolgálatnak előforduló elmaradása, a törvénytelen születések szaporodása, — a különböző szekták jelentős hódítása — az üresedő templomok mind-mind egy-egy jelenség, mely ma már egyenesen kiabálja, hogy a fejlődő élet már nem elégedik meg a papi

tevékenység eddigi mértékével, s hogy az élet kivánalmi szerinti fokozott tevékenységre, positivitásra kell törekedni, ha az egyházat és annak intézményeit fenntartani akarjuk. Positivitásra az ígéhirdetésben, positivitásra az útmutatásban, positivitásra az együtt örvendezésben. Mindezeknek lényegére is rámutatott a megnyitóban;

végül is megállapította, hogy nem támadás, hanem javítás a gondnoki értekezletek előtt lebegő cél, s hogy a javítás eszközei nemcsak az elismerés, és dícséret, hanem a hiba kiméretlen feltárása, s amennyiben elkerülhetetlen, annak operálása is, ezzel ma mindenkinek tisztában kell lennie, aki a közélet mézején tevékenykedik, s ki e mezőn eredményesen akar hivatást teljesíteni, munkálni.

A mélyen járó elnöki megnyitó mély hatást gyakorolt az értekezletre, mely azt mindenekben magáévá is tette, s Dr. Ferencz József felügy. gondnoknak indítványára egészben jegyzőkönyvre venni is határozta.

Az érdemleges tárgyalások megkezdése előtt az értekezlet szeretett püspökünk felkeresését határozta el, ki sajnos betegsége miatt még ez úttal nem jelenhetett meg. Kifejezvéen előtte a kényszerű elmaradás feletti sajnálatát, fokozott gyógyulása feletti örömét, s az iránta érzett ragaszkodását, tántoríthatatlan bizalmát és szeretetét, kérte a további atyai jóindulatát, támogatását, vezetését és áldását. A főtisztelendő úr meghatottan köszönte a megnyilatkozott szeretetet. Megnyugvással állapítottuk meg, hogy főpásztorunk gyógyulása oly örvendetesen halad, hogy jövő értekezletünkön már személyes jelenlétének is örvendezhetünk. Jelenleg főjegyzőnk vett részt az értekezleten.

Könnyekig meglátó jelenet következett ezután. A gondnoki értekezletnek első gyümölcse az egyházkörök által taníttatott árva és szegénysorsu tanulók csoportja jelent meg az értekezlet előtt. 8 fiatal gyermek, név szerint:

Szabó Sándor és Miklós István, taníttatja a küüllői egyházkör.

Sebestyén János, Fodor Gyula és Jakab Jenő taníttatja az aranyosi egyházkör.

Bodor András, taníttatja a kolozsi egyházkör.

Gáspár Ferenc, taníttatja az udvarhelyi egyházkör és

Kökösi Kálmán, taníttatja a Háromszéki egyházkör.

Elnöklő főgondnok felhívására a gyermekek egyenként bemutatták magukat, s értelmesen jelentették be, miszerint tudatában vannak annak, hogy az ők nevelési és tanítási költségeiket az egyházköreik viselik, s hálás szavakkal és könnyes szemekkel köszönték a róluk való gondoskodást. Meghatóbb talán az a pillanat volt, mikor minden egyes felügyelő gondnok szeretettől sugárzó tekintettel magához vonván egyházkörének gyermekét, símogató tekintettel és meleg kézfogással tudakozódott sorsuk részletei iránt s nyújtott utasítást jövőbeni viselkedésükre, a szünidőköni felkeresésükre stb.-re vonatkozólag.

Jóleső megnyugvással vette tudomásul az értekezlet a bekért jelentésekből, hogy ez akciója teljes sikerrel járt, — a gyermekek kiválasztása fényesen sikerült, — azok mindannyian úgy erkölcsi magaviselet, mint tanulási előhaladás tekintetében a kívánalmaknak egészben megfelelőek s minden remény jogosult azok jövőjét illetően is.

Megnyugvással vette tudomásul az értekezlet azt is, hogy a kolozsvári főgimnáziumnál be nem mutatott egyházköri gyermekek a székelykereszturi főgimnáziumnál nyertek elhelyezést; s egyben határozatilag kimondotta, hogy az „egyházköri gyermek“-ek sorsa és fejlődése iránt állandóan érdeklődik; — miért is felügyelő gondnokai útján megkeresi az illetékes lelkész afiát, hogy az ily gyermekek felletti gondoskodó tekintetét a szünidők alatt is ébren tartsa, — s minden jelentősebb eseményről, — valamint a mindenkori általános helyzetről az illetékes felügyelő gondnok afiát értesíteni ne terhelteessék.

Ezek után kezdetét vette az érdemleges munka, mely — rövid déli megszakítással — este 7 óráig tartott. Beható megbeszélések és érdemleges elhatározások tárgyai voltak:

a) az unitárius hívőknek a szomszédsági szervezkedés alapelvei iránytűül vétele mellett a kölcsönös segítség alapjani beszerzése;

b) a 14—21 éves unitárius ifjak tanításának és nevelésének intenzív beindítása; — rendszeres munkaterv kidolgozása, s annak tervszerű következetes végrehajtása;

c) az elemi tanítás felsőbb osztályaiban a vallástanításnak érzelmi és hiterősítő alapokra való átfektetése;

d) az igehirdetés reformjának kérdése, úgy a szertartás (éneklés, prédikáció, néma ima, stb.), — mint a lelkesízi szolgálat tekintetében;

e) új államjogi helyzetünkben középiskolát végzett ifjainknak a gyakorlati életben történt elhelyezkedéséről adatgyűjtés, s annak feldolgozása;

f) az egyházi hivatalos lap megindításának kérdése; de megbeszélés tárgyát képezte a felekezeti viszony, — az egyházi adó felhajtásának és biztosításának mikéntje, — felügyelő gondnoki értekezletek ellen megnyilvánult lelkes ellenszenv, — a közérdekbőli áthelyezés kérdése, — a gondnokok hivatása, — s e hivatás betöltésének mikéntje, s az e téren várható teendők, — a Németh Albert-féle egyházköri vizsgálati szabályzat javaslat, az általános és különleges egyházi anyagi érdekek és helyzetek megbeszélése, stb. Mindezek terén úgy elnöklő főgondnok, mint dr. Szent-Iványi főgondnok, dr. Gál, dr. Szent-Iványi, dr. Ferencz, dr. Balogh és dr. Elekes felügyelő gondnokok részéről indítványok terjesztettek elő, melyek megbeszélésében az összes jelen voltak érdemesen résztvettek, s azok egy részében határozatokat hoztak, más részében további tanulmányozások és adatgyűjtések szerzését határozták el.

Az értekezet határozatai — természetesen mint javaslatok — kerülnek annak idején az E. K. Tanácsunk, s a hivatott egyházi testületek és hatóságok elé, s így lesz módunk azoknak érdemével is foglalkozni. Jelenben erre terünk nincs, s csak sajnálni tudjuk, hogy nincs egy oly egyházi folyóiratunk, minő az 1919., 1920. években az Unitárius Közlöny volt, mely a felmerült gondolatok kifejtésére, érlelésére, csiszolására és közvéleménybe áttöltetésére annyira alkalmasnak bizonyult volt.

Mindezekből megállapíthatjuk, hogy az újabb értekezet is értékes munkát végzett, — várakozással nézünk javaslatai elébe, s magunk részéről tevékenységét melegen üdvözljük.

Jelenvolt.

Simén Domókos és kora.

— Korrajz. —

(V. Közlemény.)

Londonban.

(1860—1862.)

„Miután egy évet, mint végzett theologus itthon eltöltöttem — írja Simén idézett Önéletrajzában —, 1860. nyarán a marosvásárhelyi és szentkirályi eklézsia megbízottja, id. Jakab János által ünnepélyesen meghívott papjának. Én azonban már akkor azon forgattam eszemet, hogy a Paget által Londonban kieszközölt két 50—50 fontos stipendium egyikének elnyerhetéséért folyamodom az E. K. Tanácshoz s megnyerés esetén felmegyek a Manchesteri New Collegeba. Ennélfogva a meghívást megköszöntem, de el nem fogadtam, hanem készültem Londonba. Az angol nyelvet meglehetősen értettem és hogy semmi akadály ne legyen, a papi vizsgát 1860 nyarán letettem. Ennek megtörténte után a londoni stipendiumért folyamodtam. Ezt meg is adta oly kikötéssel az E. K. Tanács, hogy segítségére ne számoljak ugyan, de adjak reverzálist arról, hogy a statust fogom szolgálni. E különös feltételt* elfogadtam. Engedélyem így meg volt ugyan a Londonba mehetésre, sok pénzem nem igen volt. Összes pénzem 150 frt lévén. Apámtól nem reméltem, mert neki sem volt. Dologhoz fogtam tehát. Lerajzoltam egy lapra azoknak az unitárius püspököknek képeit, akikét megkaphattam. E képet 1860 augusztusában eladtam Stein János könyvkereskedőnek 100 frtéért, amiből az első kiadásnál csak 425 példányt nyomathatott. Ez már sokat emelte útiköltségemet. Ide járult az is, hogy Ürmösi Samu úrnak érepenze lévén, ajándékozott 30 frtot. Ilyen formán útiköltségem már elindulásom előtt 330 frt volt. Ez volt összes vagyonom. Sok

* Erről alább részletesen lesz szó.